

1.

Soms maken mensen dingen in hun leven mee die hen nooit meer zullen loslaten. De rest van hun leven wordt er als het ware door bestempeld. Het kunnen heel fijne dingen zijn, maar ook intens verdrietige. U kent de levensverhalen van Uzef en mensen om U heen. Beslissende feiten in ieders leven: een huwelijk; het krijgen van kinderen; een wisseling van baan, of werkloos worden; een verhuizing; een echtscheiding. Maar ook, je moet iemand verliezen aan de dood; man, vrouw of... je kind. Heel ingrijpend, je leven verandert op slag, het wordt nooit meer als tevoren. Onuitwisbaar staan deze feiten in ons leven gegrift. De diepe impressies gaan bepalen wat erna komt en ervoor geweest is. Ik zal dit toelichten met een paar voorbeelden.

Mijn moeders tijdsbeleving is veranderd sinds de dood van mijn vader. Er is een tijd 'voor de dood van vader' en 'een tijd erna'. De bepaalde gebeurtenis zelf is middelpunt geworden. De tijd is als het ware ingevuld geworden. Je hoort het vaak om je heen: 'o ja, dat was de tijd van 'voor we kinderen hadden'; of, nee, dat is uit de tijd na mijn scheiding. U merkt, het middelpunt, de gebeurtenis zelf, bepaalt de tijd erna en zelfs ervoor. Alles wordt naar dat ene punt geconcentreerd. Neutrale tijd bestaat niet, elke tijd is gevulde tijd.

2.

Wat in het persoonlijk leven zo bepalend is, geldt ook voor het maatschappelijke leven. Het meest sprekend voor de nu oudere generatie is de gebeurtenis 'Tweede Wereldoorlog'. Met name voor hen die die tijd intensief beleefd hebben is er een tijd van 'voor de oorlog' en een tijd 'na de oorlog'. Veertig-Vijfveertig is veel meer dan een jaartal geworden, een jaartal is neutrale tijd. Nee, 40-45 is concentratiepunt geworden, midden van de tijd. Zonder dat 'midden' zou onze tijd van nu er anders uitzien.

Ieder mensenleven, ieder tijdsbestek kent breukpunten. Over Oost- Europa bijvoorbeeld kunnen we nu alleen nog maar praten in termen van 'voor en na de val van de muur'. Over Zuid-Afrika spreken we nu in termen van 'voor en na de vrijlating van Mandela'. Je zou 'buiten de tijd' staan als je die historische feiten erbuiten liet.

3.

Nu is het denk ik zo, dat het persoonlijke ons doorgaans veel meer raakt dan het maatschappelijke. Het politieke zit ons niet zo op de huid (letterlijk) als het persoonlijke. Dat is enerzijds wel logisch, als ik een dag hoofdpijn heb dan ziet de wereld er heel anders uit dan wanneer ik voor een examen geslaagd ben; maar als ik bijvoorbeeld in een dood-arm land zou wonen en dood zou gaan van de honger dan was veel meer zichtbaar dat die persoonlijke buikpijn van mij ook politieke oorzaken had. De schuldenlast van de derde wereld, het feit dat wij verdienen aan ontwikkelingshulp etc.

4.

Wie de bijbel leest, en dat doet de christelijk gemeente van zondag tot zondag, voegt niet zomaar een leuk verhaaltje toe aan dingen die we toch al weten. Dat ervaren we wel vaak zo; verhalen die we toch al kennen, dat weet ik nou wel... Geef mij maar een spannend boek waarvan ik de afloop nog niet ken, of een mooie film... je hoort het vooral jonge mensen zeggen.

Geen verhaaltje, maar wat dan wel? Wel, de synagoge en de kerk hebben de pretentie (ik moet eigenlijk zeggen: spreken de belijdenis uit) dat in deze bijbel-verhalen dingen aan de orde komen die minstens, zo niet belangrijker voor ons zijn, dan welke historische gebeurtenis ook. Waarom? Omdat er gezocht wordt naar een 'midden' van de geschiedenis, naar een 'midden' van uw en mijn leven; een centrum waarvandaan en waarnaartoe alle 'leven' zin en richting krijgt.

5.

Dat centrum heeft in de bijbel een NAAM, of eigenlijk GEEN naam, want de joden spraken uit ontzag die Naam niet uit. In het boek Exodus dat centraal staat in deze lijdensweken wil de schrijver toch wat LICHT werpen op die NAAM. Ik moet het anders zeggen: de bijbelschrijver (de componist van de tora) laat zien hoe het Licht van de Naam geschiedenis gaat maken, hoe stap voor stap de Naam centrum van onze namen wil worden, toen en nu. De Hebreeuwse bijbel noemt het boek Exodus dan ook 'het boek NAMEN'.

6.

Ook de joodse en christelijke geloofs-geschiedenis kent een midden. Het is het uittocht-verhaal. De bevrijding uit Egypte, het diensthuis, het angstland. Pesach, pasen, het einde van de tien plagen, daaromheen cirkelt het bijbelse geloof. Alles wrikt toe naar deze bevrijding, en alles wordt vanuit pasen bekeken. Pesach is het hart van de tora. Hoe moeilijk het straks, verderop ook zal worden: de doortocht door de woestijn, de intocht in het beloofde land, altijd zal men uitroepen; 'maar toen, toen zijn we uitgeleid met een sterke arm'. U weet dat deze oude geloofs- verhalen van Israel veel later, pas in de babylonische ballingschap te boek zijn gesteld. Men greep in de ellende terug naar bevrijding van toen: als het toen kon, dan kan het nu ook. Als God er toen was, dan nu ook. Op hoop van zegen, we gaan opnieuw, we durven het aan: Farao's die ook nu nog mensen afmaken en onderdrukken -de macht van de dollar, de knoet van de martelaar ... eens, eens, tegen beter weten in zal het diensthuis veranderen in land van belofte.

7.

Ons persoonlijke leven kent middelpunten, daar begon ik mee. Ons maatschappelijke leven kent breukpunten, dat was het tweede. Zo wordt onze tijd gevulde tijd. Maar, wijzelf en de wereld om ons heen dat is niet genoeg. Dat zit nog teveel op zichzelf. Daar zit nog veel te weinig beweging in. Dan kan alles nog veel te lang blijven zoals het is: Farao aan de top en de rest van de mensen als zijn voetveeg. Daarom meldt zich in het bijbelse geloofverhaal dwars door ons persoonlijke en maatschappelijke leven heen nog een derde dimensie aan. Temidden van alle namen en onze eigen naam wil 'de Naam' zich aan ons laten kennen als primair centrum, als Bron waaruit we leven. En als je dat doet, zeggen alle bijbelschrijvers, als je God laat meespreken dan zul je nog eens wat zien, probeer het maar eens, leg je oor maar eens te luister.

Denk niet dat het vanzelf gaat, je moet er voor 'in de leer'. Dat is TORA, levensleer. Zoals Mozes zelf, de jonge prins aan het hof van de farao die het herderschap moet leren in den vreemde, op de vlucht. En daar, ver weg wordt hem een klein stukje geheim onthult. Hij krijgt te horen dat de Naam 'er zal zijn' bij wat hij gaat doen. De afgelopen weken volgden we hem op de voet in de eerste hoofdstukken van Exodus.

Vandaag lezen we hoe Mozes en de Farao tegen elkaar in stelling worden gebracht. Bevrijding moet geleerd worden. Wil Pasen echt het centrum worden dan zal er voor geknokt moeten worden, niks lijdzaam afwachten. Er staat letterlijk dat Mozes de rol van God moet spelen en nota bene ook dat God zelf het hart van de Farao verhardt. God zelf drijft het op de spits door gebruik te maken van Farao's onwil. De spanning stijgt, het gaat om leven of dood. De staf van Mozes die de staven van de tovenaars opvreet. Als de Farao aan de macht blijft zullen de kinderen van Israel allen sterven van honger en onderdrukking. Als Mozes een paar stenen van die machts-pyramide weet af te breken dan zal het gedaan zijn met de Farao. Maar de Farao's van toen en nu geven zich niet zomaar gewonnen. Er moeten nog een hele serie tekenen en wonderen aan te pas komen om aan het licht te brengen wie de God van bevrijding is en de afgod van geweld. 'God zelf rekt als het ware de tijd. Hij stelt de uittocht uit om zich de ware gelegenheid te scheppen.' Zo mengt de Naam zich in ons wereldgebeuren, zo wordt de bevrijding/Pasen het punt waar we nooit meer achter terug kunnen. Tekenen en wonderen. Dat wij als gemeente daar oog voor krijgen. Voor de komende weken: een kruis dat steeds meer zichtbaar wordt, een kale heuvel met drie palen. Naam waar ben je? Waarom heb je me verlaten? Weer een herder die het opneemt tegen een koning..... weer een paasnacht, opnieuw een midden in de geschiedenis: